

# چهل حدیث گهربار از امام سجّاد (علیه السلام)

<"xml encoding="UTF-8?">

## حدیث اول

1- قَالَ الْأَمَامُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، زَيْنُ الْعَابِدِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ كَانَ فِي كَنْفِ اللَّهِ، وَ أَظْلَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّ عَرْشِهِ، وَ آمَنَهُ مِنْ فَرْعِ الْيَوْمِ الْأَكْبَرِ: مَنْ أَعْطَى النَّاسَ مِنْ نَفْسِهِ مَا هُوَ سَائِلُهُمْ لِنَفْسِهِ، وَ رَجُلٌ لَمْ يَقْدِمْ يَدًا وَ رَجُلًا حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ قَدِمَهَا أَوْ فِي مَعْصِيَتِهِ، وَ رَجُلٌ لَمْ يَعْصِ أَخَاهُ بِعَيْبٍ حَتَّى يَتَزَكَّ ذَلِكَ الْعَيْبَ مِنْ نَفْسِهِ.» (1)

«سه حالت و خصلت در هر یک از مومنین باشد در پناه خداوند خواهد بود و روز قیامت در سایه رحمت عرش الهی میباشد و از سختی ها و شداید محشر در امان است.

اوّل آن که به مردم چیزی را دهد که از آنان برای خویش میخواهد (آنچه برای خود می پسندد را به آنان عطا کند)؛ دوّم آن قدم از قدم بردارد تا آنکه بداند آن حرکتش در راه اطاعت خداست یا معصیت و نافرمانی او؛ سوّم از برادر مومن خود (به عیبی که در خود نیز دارد) عیب جویی نکند تا آنکه آن عیب را از خودش دور سازد.

## حدیث دوم

2 - قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «ثَلَاثٌ مُنْجِيَاتٌ لِلْمُؤْمِنِ: كَفُّ لِسَانِهِ عَنِ النَّاسِ وَاعْتِيَابِهِمْ، وَإِ شُغَالُهُ نَفْسَهُ بِمَا يَنْفَعُهُ لِأَخِرَتِهِ وَدُنْيَاهُ، وَطَوْلُ الْبُكَاءِ عَلَى خَطِيئَتِهِ.» (2)

سه چیز موجب نجات انسان مومن خواهد بود: «نگهداری زبانش از حرف زدن درباره مردم غیبت آنان، مشغول شدنش به خویشتن با کارهایی که برای آخرت و دنیایش مفید باشد. و بسیار گریستن بر اشتباهاتش.»

### حدیث سوم

3 - قال علیه السلام: «أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَمَلَتْ إِسْلَامُهُ وَ مُحَصَّتْ ذُنُوبُهُ وَ لَقِيَ رَبَّهُ وَ هُوَ عَنْهُ رَاضٍ وَفَاءٌ لِلَّهِ بِمَا يَجْعَلُ عَلَى نَفْسِهِ لِلنَّاسِ وَ صِدْقٌ لِسَانِهِ مَعَ النَّاسِ وَ الْإِسْتِخْيَاءُ مِنْ كُلِّ قَبِيحٍ عِنْدَ اللَّهِ وَ عِنْدَ النَّاسِ وَ حُسْنُ خُلُقِهِ». (3)

«چهار خصلت است که در هرکس باشد، ایمانش کامل، گناهانش بخشوده خواهد بود، و در حالتی خداوند را ملاقات می کند که از او راضی و خوشنود است:

1 - تقوای الهی با کارهایی که برای مردم به دوش می کشد.

2 - راست گویی و صداقت با مردم .

3 - حیا و پاکدامنی نسبت به تمام زشتی های در پیشگاه خدا و مردم.

4 - خوش اخلاقی و خوش برخوردی با خانواده ی خود.»

### حدیث چهارم

4 - قال علیه السلام: «يَا ابْنَ آدَمَ، إِنْ تَكُ لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا دَامَ لَكَ وَاعِظٌ مِنْ نَفْسِكَ، وَ مَا كَانَتْ الْمُحَاسَبَةُ مِنْ هَمِّكَ، وَ مَا كَانَ الْخَوْفُ لَكَ شِعَارًا». (4)

«ای فرزند آدم، همیشه در عافیت و خیر خواهی بود مادامی که از درون خود پند دهنده ای داشته باشی و محاسبه (نفس) از کارهای مهمت باشد و ترس از (عاقبت امور) سرلوحه ات گردد.»

### حدیث پنجم

5 - قال علیه السلام: «وَأَمَّا حَقُّ بَطْنِكَ فَإِنْ لَا تَجْعَلْهُ وَعَاءً لِقَلِيلٍ مِنَ الْحَرَامِ وَلَا لِكَثِيرٍ، وَ أَنْ تَقْتَصِدَ لَهُ فِي الْحَلَالِ».

«حَقِّیْ که شکم بر تو دارد این است که آن را ظرف چیزهای حرام - چه کم و چه زیاد - قرار ندهی و (نیز) در چیزهای حلال میانه روی کنی.»

### حدیث ششم

6 - قال علیه السلام: «مَنِ اشْتَأَقَ إِلَى الْجَنَّةِ سَارَعَ إِلَى الْحَسَنَاتِ وَ سَلَ عَنِ الشَّهَوَاتِ، وَ مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ بَادَرَ بِالتَّوْبَةِ إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِهِ وَ رَاجَعَ عَنِ الْمَحَارِمِ». (6)

«کسی که مشتاق بهشت باشد در انجام کارهای نیک، سرعت می نماید و شهوات را زیر پا می گذارد و هرکس از آتش جهنم هراسناک باشد به درگاه خداوند از گناهانش توبه می کند و از گناهان و چیزهای حرام روی برمی گرداند.»

### حدیث هفتم

7 - قال علیه السلام: «طَلَبُ الْخَوَائِجِ إِلَى النَّاسِ مَذَلَّةٌ لِلْحَيَاةِ وَ مَذْهَبَةٌ لِلْحَيَاءِ، وَ اسْتِخْفَافٌ بِالْوَقَارِ وَ هُوَ الْفَقْرُ الْحَاضِرُ، وَ قِلَّةٌ طَلَبِ الْخَوَائِجِ مِنَ النَّاسِ هُوَ الْغِنَى الْحَاضِرُ». (7)

«دست نیاز به سوی مردم دراز کردن، سبب ذلّت و خواری در زندگی و در معاشرت خواهد بود. و نیز موجب از بین رفتن حیا و کاهش وقار خواهد گشت. و همین خود فقر بالفعل است (که گریبانگیر شخص شده) و (اما) کم بودن نیازمندیها از مردم خود غنا و توانمندی بالفعل است (که شخص به آن آراسته است).»

### حدیث هشتم

8 - قال علیه السلام: «أَلْخَيْرُ كُلُّهُ صَيَانَةُ الْإِنْسَانِ نَفْسَهُ». (8)

«تمام سعادت و خوشبختی، حفظ (و کنترل اعضا و جوارح خود از هرگونه بدی) از سوی خویش است.»

### حدیث نهم

9 - قال علیه السلام: «سَادَةُ النَّاسِ فِي الدُّنْيَا الْأَسْخِيَاءُ، وَ سَادَةُ النَّاسِ فِي الْآخِرَةِ الْأَتْقِيَاءُ». (9)

«در این دنیا سرور مردم، سخاوتمندان هستند؛ و در قیامت سیّد و سرور مردم، پرهیزکاران خواهند بود.»

### حدیث دهم

10 - قال علیه السلام: «مَنْ زَوَّجَ لِلَّهِ، وَ وَصَلَ الرَّحِمَ تَوَجَّهَ اللَّهُ بِتَاغِ الْمَلِكِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». (10)

«هرکس برای (رضا و خوشنودی) خداوند ازدواج نماید و با خویشان خود صله رحم نماید، خداوند او را در قیامت مفتخر و سربلند می گرداند.»

### حدیث یازدهم

11 - قال علیه السلام: «إِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ عَقَّةُ الْبَطْنِ وَ الْفَرْجِ». (11)

«با فضیلت ترین و مهمترین مجاهدت ها، عفت شکم و عورت است (از چیزهای حرام و شبهه ناک).»

### حدیث دوازدهم

12 - قال علیه السلام: «مَنْ زَارَ أَخَاهُ فِي اللَّهِ طَلَبًا لِإِنْجَازِ مَوْعُودِ اللَّهِ، شَبَّعَهُ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، وَ هَتَفَ بِهِ هَاتِفٌ مِنْ خَلْفٍ أَلَا طِبَّتْ وَ طَابَتْ لَكَ الْجَنَّةُ، فَإِذَا صَافَحَهُ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ». (12)

«هرکس به دیدار دوست و برادر خود برود و برای رضای خداوند او را زیارت نماید به امید آن که به وعده های الهی برسد، هفتاد هزار فرشته او را همراه و مشایعت خواهند کرد، و نیز هاتفی از پشت سر ندایش در دهد که بهشت گوارایت باد که از آلودگی ها پاک شدی . پس چون با دوست و برادر خود دست دهد و مصافحه کند رحمت فرایش خواهد گرفت.»

### حدیث سیزدهم

13 - قال علیه السلام: «إِنْ شَتَمَكَ رَجُلٌ عَنْ يَمِينِكَ، ثُمَّ تَحَوَّلَ إِلَى يَسَارِكَ فَأَعْتَذَرَ إِلَيْكَ فَأَقْبِلْ مِنْهُ.» (13)

«چنانچه شخصی از سویی تو را بدگویی کند، و سپس برگردد و از سوی دیگر پوزش طلبد، عذرخواهی و پوزش او را پذیرا باش.»

### حدیث چهاردهم

14 - قال علیه السلام: «عَجِبْتُ لِمَنْ يَحْتَمِي مِنَ الطَّعَامِ لِمَصْرَتِهِ، كَيْفَ لَا يَحْتَمِي مِنَ الذَّنْبِ لِمَعْرَتِهِ.» (14)

«تعجب دارم از کسی که به خاطر ضررهای غذا نسبت به (تشخیص خوب و بد) خوراکش اهتمام می ورزد، چگونه نسبت به گناهان به خاطر زشتی و زیانش اهمیتی نمی دهد.»

### حدیث پانزدهم

15 - قال علیه السلام: «مَنْ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا مِنْ جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَ مَنْ سَقَى مُؤْمِنًا مِنْ ظَمَأٍ سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ، وَ مَنْ كَسَا مُؤْمِنًا كَسَاهُ اللَّهُ مِنَ الثِّيَابِ الْخُضْرِ.» (15)

«هرکس مؤمن گرسنه ای را طعام دهد خداوند او را از میوه های بهشت اطعام مینماید، و هر که تشنه ای را آب دهد خداوند از چشمه گوارای بهشتی سیرابش می گرداند، و هرکس مومن برهنه ای را لباس بپوشاند خداوند او

را از لباس سبز بهشتی خواهد پوشاند.»

### حدیث شانزدهم

16 - قال عليه السلام: «إِنَّ دِينَ اللَّهِ لَا يُصَابُ بِالْعُقُولِ النَّاقِصَةِ، وَ الْأَرَأِ الْبَاطِلَةِ، وَ الْمَقَايِيسِ الْفَاسِدَةِ، وَ لَا يُصَابُ إِلَّا بِالتَّسْلِيمِ، فَمَنْ سَلَّمَ لَنَا سَلِمَ، وَ مَنْ اهْتَدَى بِنَا هُدًى، وَ مَنْ دَانَ بِالْقِيَاسِ وَ الرَّأْيِ هَلَكَ». (16)

«به وسیله عقل ناقص و نظریه های باطل، و قیاس های فاسد و بی اساس نمی توان به دین خدا دست یافت؛ تنها وسیله رسیدن به دین واقعی، تسلیم محض می باشد؛ پس هرکس تسلیم ما اهل بیت باشد (از هر انحرافی) در امان است و هر که به وسیله ما هدایت یابد خوشبخت خواهد بود. و شخصی که با قیاس و نظریات شخصی خود بخواهد دین را دریابد، هلاک میگردد.»

### حدیث هفدهم

17 - قال عليه السلام: «الدُّنْيَا سِنَةٌ، وَ الْآخِرَةُ يَقْظَةٌ، وَ نَحْنُ بَيْنَهُمَا أَصْغَاثُ أَخْلَامٍ». (17)

«دنیا همچون نیمه خواب (چرت) است و آخرت بیداری می باشد و ما در این میان این دو در خواب پریشانیم.»

### حدیث هجدهم

18 - قال عليه السلام: «مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ مَتَجَرِّهُ فِي بِلَادِهِ، وَ يَكُونَ خُلَاطَاؤُهُ صَالِحِينَ، وَ تَكُونَ لَهُ أَوْلَادٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ». (18)

«از سعادت مرد آن است که در شهر خود کسب و تجارت نماید و معاشرینش افرادی صالح و نیکوکار باشند، و نیز دارای فرزندانی باشد که با آنان یاری گردد و کمک حال او باشند.»

### حدیث نوزدهم

19 - قال علیه السلام: «آيَاتُ الْقُرْآنِ خَزَائِنُ الْعِلْمِ، كُلَّمَا فُتِحَتْ خَزَانَةٌ، فَيَنْبَغِي لَكَ أَنْ تَنْظُرَ مَا فِيهَا.» (19)

«آیه های قرآن، هر کدام آن، خزینه علوم (خداوند) است، هر گاه خزینه ای باز میشود شایسته است که خوب در آن بنگری.»

### حدیث بیستم

20 - قال علیه السلام: «مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَكَّةَ لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ يَرَى مَنْزِلَهُ فِي الْجَنَّةِ.» (20)

«هر که قرآن را در مکه مکرمه ختم کند نمی میرد مگر آن که حضرت رسول الله و نیز جایگاه خود را در بهشت رؤیت مینماید.»

### حدیث بیست و یکم

21 - قال علیه السلام: «يَا مَعْشَرَ مَنْ لَمْ يَحِجَّ اسْتَبَشِرُوا بِالْحَاجِّ إِذَا قَدِمُوا فَصَافِحُوهُمْ وَ عَظِّمُوهُمْ، فَإِنَّ ذَلِكَ يَجِبُ عَلَيْكُمْ تَشَارِكُوهُمْ فِي الْأَجْرِ.» (21)

«شماهایی که به مکه نرفته اید و در مراسم حج شرکت نکرده اید، بشارت باد شماها را به آن حاجیانی که بر میگردند، با آن ها - دیدار و - مصافحه کنید تا در پاداش و ثواب حج آن ها شریک باشید.»

### حدیث بیست و دوم

22 - قال علیه السلام: «الرَّضَا بِمَكْرُوهِ الْقَضَا، مِنْ أَعْلَى دَرَجَاتِ الْيَقِينِ». (22)

«راضی بودن به سخت ترین مقدرات الهی از عالی ترین مراتب ایمان و یقین خواهد بود.»

### حدیث بیست و سوم

23 - قال علیه السلام: «مَا مِنْ جُرْعَةٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ جُرْعَتَيْنِ: جُرْعَةُ غَيْظٍ رَدَّهَا مُؤْمِنٌ بِحِلْمٍ، أَوْ جُرْعَةُ مُصِيبَةٍ رَدَّهَا مُؤْمِنٌ بِصَبْرٍ». (23)

«نزد خداوند متعال حالتی محبوب تر از یکی از این دو حالت نیست:

حالت غضب و غیظی که مؤمن با بردباری و حلم از آن بگذرد و دیگری حالت بلا و مصیبتی که مؤمن آن را با شکیبایی و صبر بگذراند.»

### حدیث بیست و چهارم

24 - قال علیه السلام: «مَنْ رَمَى النَّاسَ بِمَا فِيهِمْ رَمَوْهُ بِمَا لَيْسَ فِيهِ». (24)

«هرکس مردم را عیب جویی کند و عیوب آنان را بازگو نماید و سرزنش کند، دیگران او را متهم به آنچه در او نیست می کنند.»





## حدیث بیست و هشتم

28 - قال علیه السلام: «مَا تَعْبُ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا لِلدُّنْيَا، بَلْ تَعْبُوا فِي الدُّنْيَا لِلْآخِرَةِ». (28)

«دوستان و اولیاء خدا در فعالیت های دنیوی خود را برای دنیا به زحمت نمی اندازند و خود را خسته نمی کنند بلکه برای آخرت زحمت می کشند.»

## حدیث بیست و نهم

29 - قال علیه السلام: «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلَبِ الْعِلْمِ لَطَلَبُوهُ وَ لَوْ بِسَفْكِ الْمُهْجِ وَ حَوْضِ الْجَحِ». (29)

«چنانچه مردم منافع و فضایل تحصیل علوم را می دانستند هر آینه آن را تحصیل میکردند گرچه با ریخته شدن خون ها و یا فرو رفتن زیر آب ها در گرداب های خطرناک باشد.»

## حدیث سیم

30 - قال علیه السلام: «لَوْ اجْتَمَعَ أَهْلُ السَّمَاءِ وَ الْأَرْضِ أَنْ يَصِفُوا اللَّهَ بِعَظَمَتِهِ لَمْ يَقْدِرُوا». (30)

«چنانچه تمامی اهل آسمان و زمین گرد هم آیند و بخواهند خداوند متعال را در جهت عظمت و جلال توصیف و تعریف کنند، قادر نخواهند بود.»

## حدیث سی و یکم

31 - قال عليه السلام: «ما مِنْ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ بَعْدَ مَعْرِفَتِهِ مِنْ عِفَّةٍ بَطْنٍ وَ فَرْجٍ، وَ ما شَيْءٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَنْ يُسْأَلَ». (31)

«بعد از معرفت به خداوند چیزی محبوب تر از عفت شکم و عورت نیست، و نیز محبوبترین کارها نزد خداوند درخواست نیازمندی ها به درگاهش می باشد.»

### حدیث سی و دوم

32 - قال عليه السلام: «يَا بْنَ آدَمَ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَ مَبْعُوثٌ وَ مَوْفُوفٌ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَسْئُولٌ، فَأَعِدَّ لَهُ جَوَابًا». (32)

«ای فرزند آدم (ای انسان، تو) خواهی مُرد و سپس محشور میشوی و در پیشگاه خداوند جهت سوال و جواب احضار خواهی شد، پس جوابی (قانع کننده و صحیح در مقابل سؤالات) برایش مهیا و آماده کن.»

### حدیث سی و سوم

33 - قال عليه السلام: «نَظَرُ الْمُؤْمِنِ فِي وَجْهِ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ لِلْمَوَدَّةِ وَ الْمَحَبَّةِ لَهُ عِبَادَةٌ». (33)

نظر کردن مؤمن به صورت برادر مؤمنش از روی علاقه و محبت عبادت است.

### حدیث سی و چهارم

34 - قال عليه السلام: «إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةَ الْفَاسِقِ، فَإِنَّهُ بَائِعٌ بِأَكْلَةٍ أَوْ أَقَلٍّ مِنْ ذَلِكَ وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةَ الْقَاطِعِ لِرَحْمِهِ فَإِنِّي وَجَدْتُهُ مَلْعُونًا فِي كِتَابِ اللَّهِ». (34)

«بر حذر باش از دوستی و همراهی با فاسق چون که او به یک لقمه نان و چه بسا کمتر از آن هم، تو را میفروشد؛ و مواظب باش از دوستی و صحبت کردن با کسی که قاطع رحم (کسی که ارتباط خویشاوندی را بریده) می باشد چون که او را در کتاب خدا ملعون یافتیم.»

### حدیث سی و پنجم

35 - قال علیه السلام: «أَشَدُّ سَاعَاتِ ابْنِ آدَمَ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ: السَّاعَةُ الَّتِي يُعَايِنُ فِيهَا مَلَكُ الْمَوْتِ، وَ السَّاعَةُ الَّتِي يَقُومُ فِيهَا مِنْ قَبْرِهِ، وَ السَّاعَةُ الَّتِي يَقِفُ فِيهَا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى، فَإِذَا الْجَنَّةُ وَ إِمَّا إِلَى النَّارِ». (35)

«مشکل ترین و سخت ترین لحظات و ساعات دوران ها برای انسان، سه مرحله است:

1 - آن موقعی که عزرائیل بر بالین انسان وارد می شود و می خواهد جان او را برگیرد.

2 - آن هنگامی که از درون قبر زنده میشود و در صحرای محشر به پامی خیزد.

3 - آن زمانی که در پیشگاه خداوند متعال - جهت حساب و کتاب و بررسی اعمال - قرار میگیرد و نمیداند راهی بهشت و نعمت های جاوید میشود و یا راهی دوزخ و عذاب دردناک خواهد شد.»

### حدیث سی و ششم

36 - قال علیه السلام: «إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَنْ شِيعَتِنَا الْعَاهَةَ، وَ جَعَلَ قُلُوبَهُمْ كُزْبَرِ الْحَدِيدِ، وَ جَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَرْبَعِينَ رَجُلًا». (36)

«هنگامی که قائم ما (حضرت حجت، اروحناه فداه) قیام و خروج نماید خداوند بلا و آفت را از شیعیان و پیروان ما بر میدارد و دلهای ایشان را همانند قطعه آهن محکم می نماید، و نیرو و قوت هر یک از ایشان به مقدار نیروی چهل نفر دیگران خواهد شد.»

### حدیث سی و هفتم

37 - قال عليه السلام: «عَجَباً كُلُّ الْعَجَبِ لِمَنْ عَمِلَ لِدارِ الْفَناءِ وَ تَرَكَ دارَ الْبَقاءِ». (37)

«بسیار عجیب است از کسانی که برای این دنیای زودگذر و فانی کار می کنند و خون دل میخورند ولی آخرت را که باقی و ابدی است رها و فراموش کرده اند.»

### حدیث سی و هشتم

38 - قال عليه السلام: «رَأَيْتُ الْخَيْرَ كُلَّهُ قَدْ اجْتَمَعَ فِي قِطْعِ الطَّمَعِ عَمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ». (38)

«تمام خیرات و خوبی های دنیا و آخرت را در چشم پوشی و قطع طَمَع از زندگی و اموال دیگران میبینم (یعنی قناعت داشتن).»

### حدیث سی و نهم

39 - قال عليه السلام: «مَنْ لَمْ يَكُنْ عَقْلُهُ أَكْمَلَ ما فِيهِ، كانَ هَلَاكُهُ مِنْ أَيْسَرِ ما فِيهِ». (39)

«کسی که بینش و عقلش کامل ترین چیزش نباشد هلاکتش آسان ترین چیزش است.»

### حدیث چهلیم

40 - قال عليه السلام: «إِنَّ الْمَعْرِفَةَ، وَ كَمالَ دِينِ الْمُسْلِمِ تَرْكُهُ الْكَلَامَ فِيمَا لَا يُغْنِيهِ، وَ قِلَّةُ رِيائِهِ، وَ جِلْمُهُ، وَ صَبْرُهُ، وَ حُسْنُ خُلُقِهِ». (40)

«همانا معرفت و کمال دین مسلمان در گرو رها کردن سخنان و حرفهایی است که به حالش سودی ندارد.»

همچنین از ریاء و خودنمایی دوری جستن و در برابر مشکلات زندگی بردبار و شکیبا بودن و نیز دارای اخلاق پسندیده و نیک سیرت بودن است.»

منابع:

- 1- تحف العقول: ص 204، بحارالانوار: ج 75، ص 141، ح 3.
- 2- تحف العقول: ص 204، بحارالانوار: ج 75، ص 140، ح 3.
- 3- مشکاة الانوار: ص 172، بحارالانوار: ج 66، ص 385، ح 48.
- 4- مشکاة الانوار: ص 246، بحارالانوار: ج 67، ص 64، ح 5.
- 5- تحف العقول: ص 186، بحارالانوار: ج 71، ص 12، ح 2.
- 6- تحف العقول: ص 203، بحارالانوار: ج 75، ص 139، ح 3.
- 7- تحف العقول: ص 210، بحارالانوار: ج 75، ص 136، ح 3.
- 8- تحف العقول: ص 201، بحارالانوار: ج 75، ص 136، ح 3.
- 9- مشکاة الانوار: ص 232، س 20، بحارالانوار: ج 78، ص 50، ح 77.
- 10- مشکاة الانوار: ص 166، س 3.
- 11- مشکاة الانوار: ص 157، س 20.
- 12- مشکاة الانوار: ص 207، س 18.
- 13- مشکاة الانوار: ص 229، س 10، بحارالانوار: ج 78، ص 141، ح 3.
- 14- أعيان الشَّيعة: ج 1، ص 645، بحارالانوار: ج 78، ص 158، ح 19.
- 15- مستدرک الوسائل: ج 7، ص 252، ح 8.
- 16- مستدرک الوسائل: ج 17، ص 262، ح 25.
- 17- تنبيه الخواطر، معروف به مجموعة ورام: ص 343، س 20.
- 18- وسائل الشيعة: ج 17، ص 647، ح 1، ومشكاة الانوار: ص 262.

- 19- مستدرک الوسائل: ج 4، ص 238، ح 3.
- 20- من لا یحضره الفقیه: ج 2، ص 146، ح 95.
- 21- همان مدرک: ج 2، ص 147، ح 97.
- 22- مستدرک الوسائل: ج 2، ص 413، ح 16.
- 23- مستدرک الوسائل: ج 2، ص 424، ح 21.
- 24- بحار الانوار: ج 75، ص 261، ح 64.
- 25- بحار الانوار: ج 1، ص 141، ضمن ح 30، و ج 75، ص 304.
- 26- کافی: ج 2، ص 99، بحار الانوار: ج 71، ص 38، ح 25.
- 27- اصول کافی: ج 2، ص 115، وسائل الشیعة: ج 12، ص 189، ح 1.
- 28- بحار الانوار: ج 73، ص 92، ضمن ح 69.
- 29- اصول کافی: ج 1، ص 35، بحار الانوار: ج 1، ص 185، ح 109.
- 30- اصول کافی: ج 1، ص 102، ح 4.
- 31- تحف العقول: ص 204، بحار الانوار: ج 78، ص 41، ح 3.
- 32- تحف العقول: ص 202، بحار الانوار: ج 70، ص 64، ح 5.
- 33- تحف العقول: ص 204، بحار الانوار: ج 78، ص 140، ح 3.
- 34- تحف العقول: ص 202، بحار الانوار: ج 74، ص 196، ح 26.
- 35- بحار الانوار: ج 6، ص 159، ح 19، به نقل از خصال شیخ صدوق.
- 36- خصال: ج 2، ص 542، بحار الانوار: ج 52، ص 316، ح 12.
- 37- بحار الانوار: ج 73، ص 127، ح 128.
- 38- اصول کافی: ج 2، ص 320، بحار الانوار: ج 73، ص 171، ح 10.
- 39- بحار الانوار: ج 1، ص 94، ح 26، به نقل از تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام.

